263354 - “Kadının Yüzünü Örtmesi Meselesinde Cumhurun Görüşü Ve Açılması Câiz Olan Zînetin Mahiyeti”

Soru

Kadının avreti konusunda cumhurun görüşünün tespiti hakkında bir sorum var. Bazı hocaların, cumhurun görüşünün kadının yüzünü ve ellerini —üzerlerindeki ziynetle birlikte— açmasının câiz olduğu yönünde olduğunu söylediğini duydum.

Benim bildiğim ise bunun cumhurun görüşü olmadığıdır. Aksine onların görüşü, yüz ve ellerin üzerinde ziynet bulunmaksızın açılmasının câiz olduğu; üzerlerine ziynet konulmasını ise câiz görmedikleridir. Ancak bazı selef âlimlerinden yüzük, sürme ve kına gibi şeylerin istisna edildiği rivayet edilmiştir.

Günümüzdeki makyaj ise ağır bir ziynettir; hafif sürme, yüzük veya kına ile kıyas edilemez.

Bu hocanın, “cumhur yüz ve ellerle birlikte üzerlerindeki ziynetin de açılmasını câiz görür” şeklindeki nisbeti doğru mudur, yoksa bu nisbet hatalı mıdır?

Ben burada tercih sormuyorum; sadece bu meselede cumhurun görüşünün doğru şekilde tespitini soruyorum.

Cevap özeti

Cumhura, yüzün ziynetle birlikte açılmasının câiz olduğu görüşünü nisbet eden kimse hata etmiştir. Aksine cumhur, yüzün örtülmesi gerektiği kanaatindedir; ister yüzün avret olduğu söylensin ister söylenmesin.

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Birincisi:

Fakihlerin cumhuruna göre, kadının yüzünü yabancı erkeklere karşı örtmesi vaciptir.

Bunun izahı şudur:
Fakihlerden bir kısmı, kadının yüzünü “bakma” (nazara konu olma) bakımından avret kabul etmiştir.

Bir kısmı ise yüzü avret saymamış; ancak fitne korkusu sebebiyle —özellikle fesadın yaygın olduğu zamanlarda— yine de örtülmesini gerekli görmüştür.

Şimdi bu hususta mezheplerden bazı nakilleri zikredelim:

Hanefî mezhebi:

İbn Nüceym “el-Bahr er-Râik” (2/381)’te şöyle demiştir:

“Kadının zaruret olmaksızın yabancılara yüzünü açmaması gerektiğine fetvalar delâlet eder.”

Bu ifade, yabancıların bulunduğu durumda yüzü açmamanın **vacip** olduğuna işaret eder.

İbn Âbidîn de bu ifadeyi açıklarken “yani açması helâl değildir” demiştir.

Yine “el-Bahr er-Râik”te (1/284) de şöyle denilmektedir:

“Şunu iyi bil ki, bir şeyin avret olmaması ile ona bakmanın câiz olması arasında zorunlu bir bağ yoktur. Zira bakmanın helâl olması, şehvet korkusunun bulunmamasına bağlıdır; üstelik o şey avret olmasa bile.

Bu sebeple, şehvet ihtimali bulunduğunda kadının yüzüne ve sakalsız genç erkeğin yüzüne bakmak haram kılınmıştır; hâlbuki bunlar avret değildir. Bu husus ‘Şerhu’l-Münye’de de böylece zikredilmiştir.

Meşâyihimiz şöyle demiştir: Zamanımızda fitne sebebiyle genç kadının erkekler arasında yüzünü açması engellenir.”

“Macmaʿu’l-Enhur”da (1/81) ise şöyle denir:

“‘el-Muntekā’da şöyle geçer: Genç kadının yüzünü açması, fitneye yol açmaması için engellenir.

Zamanımızda ise bu yasak sadece bir tedbir değil, bilakis fesadın yaygınlığı sebebiyle vacip, hatta farz derecesindedir.

Ayrıca Âişe’den rivayet edilmiştir ki: Hür kadının bütün bedeni avrettir; ancak zaruret sebebiyle yalnızca bir gözü müstesnadır.”

“ed-Dürrü’l-Muhtâr”da (1/406) şöyle yer alır:

“Genç kadın, erkekler arasında yüzünü açmaktan men edilir; bu, yüzün avret olmasından dolayı değil, fitne korkusundandır.”

İbn Âbidîn de bu ifadeyi hâşiyesinde şöyle açıklamıştır:

“Bunun anlamı şudur: Kadın, yüzünü açtığında erkeklerin ona bakıp fitneye düşmelerinden korkulduğu için açmaktan men edilir; zira açılması hâlinde ona şehvetle bakılması söz konusu olabilir.”

Saharanfuri r.h şöyle demiştir: “Yüzün örtülmesinin yalnızca gerekli olanla sınırlı olduğunu gösteren şey, Müslümanların kadınların özellikle fitnenin yaygın ve apaçık olduğu durumlarda yüzlerini açık bir şekilde dışarı çıkmalarını engelleme konusunda ittifak etmeleridir.” (Bazl al-Machud Şerh Sunan Abi Davud, 16/431)

Mâlikî mezhebi:

Derdîr “eş-Şerhu’s-Sağîr”de şöyle der:

“Hür kadının yabancı erkek karşısındaki avreti, yüz ve eller hariç bütün bedenidir. Ancak yüz ve eller avret olmasa da, fitne korkusu sebebiyle örtülmeleri vaciptir.”

El-Sawi, tefsirinde İbn Marzuq'tan naklederek, mezhebin genel görüşünün, kadının yüzünü ve

ellerini örtmesinin farz olduğu yönünde olduğunu belirtmiştir.

Desûkî'nin hâşiyesinde de şöyle denir:

"Fitne korkusu varsa yüz ve ellerin örtülmesi vaciptir."

Ebu Bekr İbnü'l-Arabi (Allah ona rahmet etsin) şöyle demiştir: "Kadının tüm vücudu ve sesi avret yeri sayılır. Bunların hiçbirini, onun aleyhine şahitlik etmek, fiziksel bir rahatsızlığı olması veya kendisini ilgilendiren bir şey sormak gibi zorunluluk veya ihtiyaç halleri dışında açmak caiz değildir." Bu hadis "Ahkamü'l-Kur'an"da (3/616) bulunmaktadır.

Benzer bir ifade, el-Kurtubi'nin tefsirinde de (14/227) yer almaktadır.

Şâfiî mezhebi:

İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî r.h şöyle demiştir:

"... Müslümanların, kadınların açılıp saçılmalarını ve yüzlerini açık bırakmalarını yasaklama hususunda ittifak ettikleri sabittir."
" Nihâyetü'l-Matlab " (12/31)'den alıntı sona erdi.

İbn Hacer "Tuhfetü'l-Muhtâc"ta (2/112) şöyle demiştir:

"'Onlara bakmanın haram olması' ifadesiyle kastedilen, hür kadının yüzü ve elleridir; bu, şehvet olmasa bile böyledir.

Ziyâdî, 'Şerhu'l-Muharrer'de bir açıklamadan sonra şöyle demiştir: Bu takrire göre kadının üç türlü avreti olduğu anlaşılır:

1. Namazdaki avreti: Daha önce belirtildiği gibidir.
2. Yabancıların bakışı karşısındaki avreti: Muteber görüşe göre yüzü ve elleri dâhil bütün bedenidir.
3. Halvet ve mahremler yanındaki avreti: Erkeğin avreti gibidir.

Buna dördüncü bir kısım da eklenir: Müslüman kadının, efendisi ve mahremi dışındaki kâfir kadına karşı avreti; bu da hizmet esnasında açılması âdet olmayan yerlerdir.”

Süyûtî “el-Eşbâh ve’n-Nezâir”de (s. 240) şöyle demiştir:

“Kadının avreti çeşitli durumlara göre değişir:

- Kocasıyla birlikteyken: Aralarında avret yoktur; ferç hakkında ise farklı bir görüş vardır.
- Yabancılarla birlikteyken: En sahih görüşe göre bütün bedeni, hatta yüzü ve elleri avrettir.
- Mahremler ve kadınlar yanında: Göbek ile diz arasıdır.
- Namazda: Yüz ve eller dışında bütün bedendir.”

“Fetâvâ’r-Ramlî”de (3/169) şöyle yer alır:

“Kendisine soruldu: Kadının, namaz dışında yabancıların huzurunda yüzünü örtmesi vacip midir, değil midir?

Cevap verdi: Yabancı erkek yanında yüzünü örtmesi vaciptir. Bu, ‘el-Minhâc’ta tashih edilen görüştür. ‘eş-Şerhu’s-Sağîr’in ifadeleri de bu görüşün tercih edildiğini göstermektedir. Bunun gerekçesi olarak da Müslümanların kadınların yüzleri açık şekilde çıkmalarını yasaklama hususunda ittifak etmiş olmaları zikredilmiştir.

‘er-Ravda’ ve asıl kaynağında da bu ittifak nakledilmiş ve kabul edilmiştir.

Bilkînî demiştir ki: Tercih, delilin kuvvetine göredir; fetva ise ‘el-Minhâc’taki görüş üzerinedir.

Ezraî de şöyle demiştir: Hatta görünen o ki bu, cumhurun tercihidir.

Bazılarının, şeyhlerin sözündeki bu ittifakı farklı şekilde yorumlamasına itibar edilmez.”

“Bucayrimî’nin el-Hatîb üzerine hâşiyesi”nde (1/451) şöyle denir:

“‘Hür kadının avreti’ ifadesi, namazdaki avreti kasteder.

Namaz dışında, yabancı erkeğin bakışı açısından avreti ise: yüzü ve elleri dâhil bütün bedenidir;

fitne korkusu olmasa bile. Kadın câriye olsa dahi böyledir. Dolayısıyla yabancı erkeğin onun bedeninden herhangi bir yere bakması haramdır.”

“Bucayrimî’nin el-Menhec üzerine hâşiyesi”nde (1/235) ise şöyle denir:

“Hür kadının dört çeşit avreti vardır:

- Yabancılar yanında: Bütün bedeni.
- Mahremler ve halvette: Göbek ile diz arası.
- Kâfir kadınlar yanında: Hizmet sırasında açılması âdet olmayan yerler.
- Namazda: Şârihin zikrettiği üzere yüz ve eller dışındaki bütün beden.”

Hanbelî mezhebi:

“ *Neylü’l-Meârib Şerhu Delîli’t-Tâlib* ” (1/125)’te şöyle denilmiştir:

“(Hür ve bâliğa kadın namazda bütünüyle avrettir); tırnağı ve saçı dâhil olmak üzere, (yalnızca yüzü müstesnadır).

Bâliğa hür kadının yüzü ve elleri ise, namaz dışında, bakış yönünden diğer bedeni gibi avret sayılır.”

Behûtî, “ *Keşşâfu’l-Kınâ‘* ”da (1/316) şöyle demiştir:

“(Eller ve yüz), yani bâliğa hür kadının elleri ve yüzü, (namaz dışında avrettir); yani bakış açısından diğer bedeni gibidir. Bu hüküm, daha önce zikredilen ‘Kadın avrettir’ hadisine dayanır.”

Behûtî, “ *Şerhu’l-Müntehâ* ”da (1/167) ise şöyle demiştir:

“‘Namazda kadının tamamı avrettir, yalnız yüzü müstesna’ ifadesi; yani namaz dışına gelince: erkek ve hünsa açısından, yüzü dâhil bütün bedeninin avret olduğu anlamına gelir.”

Böylece anlaşılmış olmaktadır ki, özellikle içinde bulunduğumuz zamanda, dört mezhebe göre kadının yüzünü örtmesi vaciptir. Bu durumda, cumhurun yüzün açık olmasını caiz gördüğü nasıl

iddia edilebilir? Kaldı ki, süs ile birlikte açılmasını caiz gördükleri iddiası daha da uzaktır.

Bu sebeple Pakistan müftüsü Muhammed Şefî el-Hanefî şöyle demiştir:

“Özetle; fakihlerin mezhepleri ve ümmetin cumhuru, genç kadınların yabancı erkekler karşısında yüzlerini ve ellerini açmalarının caiz olmadığı hususunda ittifak etmiştir. Bunun istisnası, yüce Allah’ın ‘Yaşlı kadınlar…’ buyruğu gereği ihtiyar kadınlardır.”
(*el-Mer’etü’l-Müslime*, s. 202)

Bizim zikrettiğimiz bu görüş, mezhep fakihlerinin çoğunlukla müteahhir âlimleri tarafından benimsenmiştir.

Bununla birlikte, mütekaddim âlimler arasında, özellikle Hanefîler, Mâlikîler ve Şâfiîler içinde, yüzün açılmasını caiz görenler de vardır. Bunlardan bir kısmı, yüzün ne bakış açısından ne de başka bir yönden avret olmadığını kabul etmiştir.

İkincisi:

Selef âlimleri arasında, kadının yabancı erkeklere gösterebileceği “açık ziynet”in ne olduğu hususunda ihtilaf vuku bulmuştur.

Şeyhülislâm İbn Teymiyye r.h şöyle demiştir:

“Selef, ‘açık ziynet’ konusunda iki görüş üzere ihtilaf etmiştir:

İbn Mes‘ûd ve ona uyanlar: Bunun elbise olduğunu söylemişlerdir.

İbn Abbas ve ona uyanlar ise: Bunun yüz ve ellerde bulunan sürme ve yüzük gibi ziynetler olduğunu söylemişlerdir…

Meselenin hakikati şudur: Allah ziyneti iki kısma ayırmıştır: açık ziynet ve gizli ziynet.

Kadına, kocası ve mahremleri dışındaki kimselere karşı açık ziynetini göstermesine izin verilmiştir.

Hicab ayeti inmeden önce kadınlar cilbâb giymeden dışarı çıkarlardı; erkek onların yüzünü ve

ellerini görürdü. O dönemde yüz ve ellerin açılması câizdi ve bunlara bakmak da câizdi; çünkü onların açılması mübah kılınmıştı.

Daha sonra Allah Teâlâ hicab ayetini indirdi: ‘Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına söyle, üzerlerine cilbâblarını alsınlar.’ Bununla kadınlar erkeklerden sakınır oldular. Bu da Zeyneb bint Cahş ile evlendiği zaman gerçekleşti; Nebi s.a.v perdeyi indirmiş ve kadınların görülmesini engellemiştir.

Daha sonra Hayber yılında Safiyye bint Huyey’i seçtiğinde şöyle denildi: Eğer ona örtü kullanmasını emrederse müminlerin annelerindendir; yoksa cariyelerindendir..

Allah, kadınlara ancak perde arkasından hitap edilmesini emredince; eşlerine, kızlarına ve mümin kadınlara cilbâblarını üzerlerine almalarını emretti.

‘Cilbâb’, örtü demektir; İbn Mes‘ûd ve başkalarının ‘ridâ’ dediği, halkın ise ‘izar’ dediği şeydir. Bu, başını ve bütün bedenini örten geniş bir örtüdür.

Ebû Ubeyd ve başkaları nakletmiştir ki: Kadın bunu başının üzerinden indirir ve yalnızca bir gözü görünür.

Bunun benzeri de ‘nikab’dır; kadınlar yüzlerini peçe ile örtüyorlardı.

Sahih hadiste de, ihramlı kadının nikab takmayacağı ve eldiven giymeyeceği belirtilmiştir.

Kadınlar, tanınmamak için cilbâb giymekle emrolunduklarına göre —ki bu, yüzün örtülmesi veya nikabla örtülmesidir— yüz ve eller, yabancılara gösterilmemesi emredilen ziynet kapsamına girmiş olur. Böylece yabancılar için bakılması helâl olan, yalnızca dış elbisedir.

İbn Mes‘ûd, hükmün son hâlini zikretmiştir; İbn Abbas ise ilk hâlini zikretmiştir.”

(*Mecmû‘u’l-Fetâvâ*, 22/109-111) alıntı sona erdi.

Şeyhülislâm’ın bu sözlerinde, iki görüş arasında bir uzlaştırma bulunmaktadır:

- İbn Abbas'ın görüşü, kadınlara yüzü örtme emri gelmeden önceki döneme aittir.
- İbn Mes'ûd'un görüşü ise örtünme emrinden sonraki durumu ifade eder.

Bu da, "açık ziynet"in aslında elbise olduğu görüşünün tercih edilmesine işaret eder.

Bütün bunlar ise, İbn Abbas'tan gelen rivayetin sahih olması durumundadır.

Muhammed el-Emîn eş-Şankîtî şöyle demiştir:

"Seleften nakledilen bu görüşlerde, açık ziynet ve gizli ziynet hakkında âlimlerin sözlerini gördüm. Bütün bunların, genel olarak daha önce zikrettiğimiz üzere üç görüşe döndüğü anlaşılmaktadır:

Birinci görüş:
Ziynetten maksat, kadının yaratılışının aslından olmayan, dışarıdan taktığı süslerdir; bunlara bakmak, onun bedeninden bir şeyin görülmesini gerektirmez. İbn Mes'ûd ve ona uyanların 'açık ziynet, dış elbisedir' demeleri bu kabildendir. Çünkü elbise, kadının yaratılışının aslından olmayan bir ziynettir ve zaruret gereği zaten görünür.

Bu görüş, bize göre görüşlerin en açık olanı, en ihtiyatlısı ve şüphe ile fitne sebeplerinden en uzak olanıdır.

İkinci görüş:
Ziynetten maksat yine kadının yaratılışından olmayan süslerdir; ancak bunlara bakmak, kadının bedeninden bir kısmın görülmesini gerektirir. Kına, sürme ve benzeri şeyler bu kapsamdadır. Çünkü bunlara bakmak, bulunduğu beden kısmının görülmesini de zorunlu kılar; bu da açıktır.

Üçüncü görüş:
Açık ziynetten maksat, kadının yaratılışının bir parçası olan bazı uzuvlarıdır. Yüz ve ellerin kastedildiğini söyleyenlerin görüşü bu kabildendir; nitekim bazı âlimlerden bu yönde nakiller daha önce zikredilmişti.

Bunu bildiğine göre şunu da bil ki: Bu mübarek kitabın mukaddimesinde, içerdiği beyan çeşitlerinden birinin şu olduğunu zikretmiştik: Bazı âlimler bir ayet hakkında bir görüş ileri sürerler;

fakat aynı ayetin içinde, o görüşün doğru olmadığını gösteren bir karine bulunur.

Yine mukaddimede şunu da zikretmiştik: Kur'ân'da çoğu zaman bir lafızla belirli bir anlamın kastedilmesi söz konusudur. Bu lafzın Kur'ân'da tekrar tekrar aynı anlamda kullanılması, ihtilaflı yerde de o anlamın murat edildiğine delâlet eder. Çünkü Kur'ân'da o lafızla en çok kastedilen anlam budur. Bununla ilgili bazı örnekler de zikretmiştik.

Bunu anladıysan şunu da bil ki: Bu iki beyan türü —ki bu mübarek kitabın mukaddimesinde zikretmiş ve çeşitli örneklerle açıklamıştık— ele aldığımız bu ayette de mevcuttur.

Birincisine gelince:
'Onlar ziynetlerini, kendiliğinden görünen kısmı müstesna, göstermesinler' ayetinde ziynetin yüz ve eller olduğu görüşünü ileri sürenlerin sözünün doğru olmadığını gösteren bir karine vardır.

Bu da şudur: Arap dilinde 'ziynet', kadının yaratılışının aslından olmayan; takı ve elbise gibi süslendiği şeylerdir. Ziyneti kadının bedeninin bir kısmı olarak tefsir etmek, zahir manaya aykırıdır. Böyle bir yoruma ancak bağlayıcı bir delil bulunduğunda başvurulabilir.

Böylece anlaşılmış olur ki, 'açık ziynet yüz ve ellerdir' diyenlerin sözü, ayetin lafzının zahirine aykırıdır. Bu da bu görüşün sahih olmadığını gösteren bir karinedir. Dolayısıyla, buna ancak ayrıca bir delil bulunursa başvurulabilir."

İkinci olarak zikredilen beyan türüne gelince; bunun açıklaması şudur:

"Ziynet" lafzı, yüce Kur'ân'da çoğu yerde, süslenen şeyin aslî yaratılışından olmayan bir ziynet anlamında tekrar edilmektedir; o şeyin kendi parçalarından biri kastedilmez.

Nitekim Yüce Allah'ın şu sözlerinde olduğu gibi:
"Ey Âdemoğulları! Her mescide gidişinizde ziynetlerinizi alın" (A'râf 31),
"De ki: Allah'ın kulları için çıkardığı ziyneti kim haram kıldı?" (A'râf 32),
"Derken kavmine ziyneti içinde çıkageldi" (Kasas 79),
"Gizledikleri ziynetleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar" (Nur 31).

Bu ayetlerin tamamında “ziynet” lafzı ile kastedilen, bir şeyin kendisiyle süslendiği, fakat onun aslî yaratılışından olmayan unsurdur; görüldüğü üzere bu böyledir. Kur’ân’da “ziynet” kelimesinin çoğunlukla bu anlamda kullanılması, ihtilaf konusu olan yerde de bu anlamın kastedildiğine delalet eder.

Şunu da bil ki: Kur’ân’da ziynet ile kastedilenin, yaratılışın aslından olmayan ve onunla süslenilen şey olduğu anlaşıldığında, bunu bu şekilde tefsir eden âlimlerin iki görüş üzere ihtilaf ettikleri görülür:

Bunlardan bir kısmı şöyle demiştir: Bu, ona bakmakla kadının bedeninden herhangi bir yerin görülmesini gerektirmeyen bir ziynettir; elbisenin dış kısmı gibi.

Diğer bir kısmı ise şöyle demiştir: Bu, ona bakmanın kadının bedeninden o ziynetin bulunduğu yerin görülmesini gerektirdiği bir ziynettir; sürme, kına ve benzeri şeyler gibi.

Müellif –Allah onu affetsin ve bağışlasın– şöyle demiştir: Bana göre zikredilen iki görüşten en zahir olanı, İbn Mes‘ûd’un görüşüdür ki, “açık ziynet”, yabancı bir kadının bedeninden herhangi bir kısmın görülmesini gerektirmeyen ziynettir.

Bu görüşün daha açık olduğunu söylememizin sebebi ise şudur: Bu görüş, ihtiyat bakımından en sağlam olan, fitne sebeplerinden en uzak bulunan ve erkeklerin de kadınların da kalpleri için en temiz olan görüştür.

Şüphesiz kadının yüzü onun güzelliğinin aslıdır ve ona bakmak, onunla fitneye düşmenin en büyük sebeplerindendir; bu, bilinen bir husustur. Şer‘î kaidelerin gerektirdiği ise, tam bir korunma ve uygun olmayan şeylere düşmekten uzak durmaktır.”

“Aḍvâ’u’l-Beyân” (5/515–517)’den nakil burada sona ermiştir.

Sonuç olarak:
Yüzün, üzerindeki ziynetle birlikte açılmasının câiz olduğunu cumhura nispet eden kimse hata etmiştir.

Bilakis cumhur, yüzün örtülmesi gerektiği görüşündedir; ister onun avret olduğu söylensin, ister söylenmesin.

Allah en iyi bilendir.